

Datum

8 oktober 2024

Onderwerp

VNG-inbreng commissiedebat Ouderenzorg, 16 oktober 2024

Geachte leden van de commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

U staat aan begin van een nieuwe regeerperiode, **met nieuwe kansen om de toekomstbestendigheid, kwaliteit en toegankelijkheid van de ouderenzorg te verbeteren**. De intenties in het hoofdlijnenakkoord zijn hoopgevend, zeker dankzij de geplande investering van 600 miljoen. Graag geven we U voor het debat over ouderenzorg op 16 oktober 2024 mee:

1. wat voor gemeenten de belangrijkste taken in de ouderenzorg zijn;
2. wat de urgente vraagstukken daarin zijn;
3. welke oplossingen op korte termijn uw Kamer daarin kan bieden.

Graag lichten we dit toe. Waarbij de belangrijkste stappen op de korte termijn (hieronder verder toegelicht) zijn:

- Invoering van een inkomensafhankelijke bijdrage in de Wmo.
- Invoering van de wet domeinoverstijgende financiering.

1. In Nederland zetten 342 gemeenten zich van oudsher in voor wonen, welzijn en zorg voor iedereen die daarin ondersteuning nodig heeft; vaak ouderen.

De Wmo 2015 is hiervoor de wettelijke basis. Een belangrijk doel van de Wmo 2015 is om mensen in staat te stellen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen. Gemeenten financieren een breed scala van organisaties, activiteiten en voorzieningen. Dit zijn:

- *Algemeen toegankelijke voorzieningen (basisvoorzieningen)*: ontmoetingsplekken (dorps- en buurthuizen, wijkcentra), dagbesteding onder andere voor ouderen met dementie, groepsactiviteiten zoals cursussen valpreventie, mantelzorgondersteuning, boodschappendiensten, ondersteuning aan diverse vrijwillige dorps- wijk- en buurtorganisaties, logeeropvang (respijtzorg) en dergelijke.
- *Maatwerkvoorzieningen (individueel toegewezen)*: hulp in de huishouding, mobiliteitshulpmiddelen (scootmobiel, rolstoelen), woningaanpassingen (trapliften, steunen, aanpassing van drempels), individuele begeleiding overig, -maaltijdbezorging.

Gemeenten werken met maatschappelijke organisaties en medeoverheden in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) aan sterke verbindingen tussen het sociaal domein en de zorg. Die verbinding is nodig om van een overbelast zorgsysteem naar een gezond stelsel te komen. Doel is om minder te medicaliseren, om sociale problemen met sociaal werk op te lossen en gezonde leefstijl te normaliseren, bijvoorbeeld door 'Welzijn op recept'. Gezamenlijke sociale activiteiten, elkaar ontmoeten, beweging en gezelligheid zijn ontzettend nodig, ook voor ouderen met lagere inkomens. Hierover publiceerde de VNG de [Propositie Waarde van het Sociaal Domein^{\[1\]}](#).

De woningbouw voor ouderen is een andere taak waar gemeenten de afgelopen jaren met extra inzet aan hebben gewerkt, in het kader van het programma Wonen en Zorg voor Ouderen (Wozo) van de ministers van VRO en Langdurige Zorg. **Overall zijn regionale woonzorganalyses gemaakt en op basis daarvan stellen gemeenten samen met zorginstellingen, zorgkantoren en corporaties concrete bouwambities voor ouderen vast**, om in 2030 de benodigde 290.000 woningen voor ouderen te realiseren. Om deze bouwambities te realiseren, hebben alle betrokken overheden en branches nog wel een lange weg te gaan.

2. De financiële problemen van gemeenten nemen verder toe door stijgende zorgkosten (Wmo en jeugd) en achterblijvende indexatie van het Gemeentefonds.

Oorzaken zijn de korting in 2025 (het 'ravijn') en de nieuwe BBP-gebaseerde indexering van het Gemeentefonds, welke geen rekening houdt met de vergrijzing en andere factoren die zorgkosten laten stijgen. In de Voorjaarsnota 2024 is de vorming van een apart fonds met indexatie voor gemeenten toegezegd voor de Wmo en Jeugdwet. Ook heeft het kabinet voor de komende jaren enige financiële verlichting geboden met een overheveling van 75 miljoen in 2026, oplopend naar 300 miljoen in 2029 naar het Gemeentefonds. Dit dekt de stijgende tekorten echter maar deels, zodat de komende jaren de zorg over een passend financieel perspectief [niet is weggenomen](#)^[2]. Het Rijk en de VNG brengen door middel van het houdbaarheidsonderzoek Wmo de verwachte groei in de Wmo en mogelijkheden om daarin keuzes te maken, gezamenlijk in beeld.

3. Twee wetsvoorstellen kunnen de komende jaren een gedeeltelijke, maar belangrijke verlichting bieden in de ruimte voor gemeenten om ondersteuning en zorg te blijven bieden die past bij de zorgvraag van (kwetsbare) inwoners:

- de inkomensafhankelijke bijdrage Wmo;
- invoering van de wet domeinoverstijgende financiering.

Om Wmo-middelen in te zetten voor algemeen toegankelijke voorzieningen en ouderen die het écht nodig hebben, is het noodzakelijk om een inkomensafhankelijke bijdrage in te voeren. Door het huidige abonnementstarief hebben gemeenten sinds 2020 de kosten voor de Wmo enorm zien toenemen. Vooral voor hulp in de huishouding waar ook ouderen die het eerder zelf regelden, gebruik van zijn gaan maken. Het is juridisch (vanwege de zorgplicht) niet mogelijk op dergelijke individuele maatwerkvoorzieningen te bezuinigen, zodat gemeenten vooral op de algemene en collectieve voorzieningen moeten korten. Eenzaamheid en gebrek aan beweging zullen daarom bij ouderen die het ook al krap hebben mogelijk weer toenemen: iets dat we echt onwenselijk vinden. Een inkomensafhankelijke bijdrage beperkt de vraag naar individueel maatwerk en verlicht de schaarste aan zorgpersoneel. Ook kunnen bezuinigingen op collectieve voorzieningen zoals buurt- en dorpshuizen, dagbesteding in de wijk, mantelzorgondersteuning en dergelijke activiteiten dan deels vermeden worden.

Ook de wet domeinoverstijgende financiering (geagendeerd onder de titel 'Wijziging van de Wet langdurige zorg, de Wet financiering sociale verzekeringen, de Wet marktordening gezondheidszorg en de Algemene wet bestuursrecht, in verband met de uitbreiding en verdere uitwerking van de bekostigingsmogelijkheden met middelen vanuit het Fonds langdurige zorg') kan gemeenten helpen om collectieve voorzieningen en gezamenlijke activiteiten voor ouderen in stand te houden. We hopen dat Uw kamer hier op de geplande behandeldatum (13 januari 2025) positief op besluit en daarbij ons advies meeneemt om domeinoverstijgend financieren niet als vrijwillige

keuze afhankelijk te maken van de keuze van een zorgkantoor, maar meer verplichtend in te voeren. Ook pleiten we ervoor om domeinoverstijgende financiering vanuit de Zorgverzekeringswet mogelijk te maken.

^[1] Zie ook de propositie Waarde van het Sociaal Domein, <https://vng.nl/publicaties/propositie-de-waarde-van-het-sociaal-domein>

^[2] Zie ook de VNG Position paper t.b.v. Rondetafelgesprek Financiële positie op 26 september 2024, of het onderzoek van BMC op <https://www.bmc.nl/actueel/financieel-perspectief-gemeenten-nauwelijks-verbeterd>